
RAPPORT

Arkeologisk utredning

Morjärvs bangård och tillfartsvägar, väg 765,
Töre socken, Norrbottens län, Västerbotten

RAPPORT

Arkeologisk utredning
Morjärvs bangård och tillfartsvägar, väg 765
Töre sn, Norrbottens län, Västerbotten

Innehåll

Tekniska uppgifter	1
Sammanfattande inledning	2
Resultat i korta drag	2
Bakgrund.....	2
Områdets utsträckning	2
Topografi och fornlämningsmiljö.....	2
Kända forn- och kulturlämningar i området	2
Syfte	3
Arbetsbeskrivning och metod	3
Undersökningsresultat	3
Slutsatser	4
Referenser	4
Bilagor	

Tekniska uppgifter

Län: Norrbotten
Landskap: Västerbotten
Kommun: Kalix
Socken: Töre
Fornlämning: -
Fastighet: Morjärv 1:90, 1:34, 100:1, 12:1, 1:13, 1:112 och 33:1
Ek. karta: 25M 9c Morjärv

Länsstyrelsens (beslut) dnr: 431-7875-05
Norrbottnens museum dnr: 345-2005
Uppdragsgivare/finansiär: Banverket, Norra banregionen
Typ av uppdrag: särskild arkeologisk utredning

Fältarbetsledare: Åsa Lindgren
Fältpersonal: Anna Jakobsson och Olof Östlund
Rapportansvarig: Åsa Lindgren
Fältarbetstid: 3 dagsverken 27 och 29/6.
Fyndhantering: -
Rapporttid: 2 dagsverken, varav 2 tim renritning

Koordinater: Sökschakt A X7347150 / Y1810762, Sökschakt B X7347136 / Y1810746, rikets nät, inmätt med GPS User grid WGS 84
Höjd över havet: 30-45 m
Undersökt yta: ca 1,2 km² okulärt besiktigat samt 10 + 28 m² sökschakt

Fynd: -
Foto: Acc nr: 2005:206:1-7 (digitala), bilaga 3
Analyser: -
Datering: -

Dokumentationsmaterial: originalritningar (1 st, bilaga 2) och originalhandlingar förvaras i Norrbottens museums arkiv.

Foto framsida: Sökschakt B inom vägalternativ A-B, © Nbm Acc nr 2005:206:7

Sammanfattande inledning

Norrbottens museum utförde under juni 2005 en utredning vid Morjärv. Arbetet utfördes under två dagar 2005-06-27 och 06-29 av projektledare Åsa Lindgren, samt arkeolog Anna Jakobsson och Olof Östlund, Norrbottens museum. Detta på uppdrag av Banverket, efter beslut av Länsstyrelsen i Norrbottens län (431-7875-05). Utredningen bekostades av Banverket.

Arbetet omfattade okulär besiktning av en yta på 1,2 km² och upptagna sökschakt om 38 m².

Resultat i korta drag

Denna utredning resulterade i att området genomsöktes utan att forn- eller kulturlämningar påträffades, varför det inte finns antikvariska hinder till det planerade arbetsföretaget.

Bakgrund

Banverket planerar en förlängning av Morjärvs bangård vilket innebär en omläggning av väg 765. Banverket, tillsammans med Vägverket, har angett tre alternativa vägsträckningar. I intilliggande områden finns fornlämningar registrerade varför Länsstyrelsen med utgångspunkt i fornlämningsbild samt topografiska förhållanden bestämt att arbetsföretaget skall föregås av en arkeologisk utredning.

Områdets utsträckning

Utredningsområdet ligger strax N och NV om Morjärv tätort och uppgår totalt till ca 12,36 ha (1,2 km²) fördelat på tre olika områden A-B, C och D (se bilaga 1). Dessa tre områden utgör alternativa områden för nybrytning av väg och innefattar vägens bredd, inkl. dikesbredd och förmodat påverkansområde i form av en korridor (ca 10 m) på vardera sida av vägen.

Topografi och fornlämningsmiljö

Landskapet inom utredningsområdet är flackt till lätt kuperat (fig. 1) och består både av odlingsmark och skogsmark med varierade skogstyper. Marken utgörs av lös silt och lera ovanpå morän eller isälvssediment. En rullstensås går genom Morjärvs samhälle åt nordväst och är en rest från den senaste isavsmältningen. Det östligaste vägalternativet ligger ca 400-500 m från Kalix älv och inom samtliga områden finns våtmarker och mindre vattendrag. Utredningsområdet ligger på en höjd av 30-45 m ö h.

Fig 1. Vägalternativ A-B södra del, mot N.
© Nbm acc 2005:206:1

Kända forn- och kulturlämningar i området

Morjärv är en av de byar som anlades längs Kalix älv under medeltid och hette då Yttermorjärv. Platsen lämpade sig väl för fiske och jordbruk. Under 1800-talet skedde en befolkningsökning vilket ledde till sjösänkningar och myrodling för att öka odlingsarealen. Med järnvägens etablering 1910 kom Morjärv

att bli en betydande stationsort och samhället övergick alltmer från bondebygd till industrisamhälle med sågverk och ullspinneri.

Morjärvområdet var föremål för Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering 1985. I närområdet har forn- och kulturlämningar påträffats ca 4-5 km NV om utredningsområdet vid Västra Flakaträsk (boplatser utan synliga anläggningar, fångstgropsystem, stensättningar, härdar och kulturlämningar) samt ca 6 km S om Morjärv vid Ytterträsket (boplatser). I Historiska museets samlingar finns även två lösfynd från Morjärv, SHM 18298, en mejsel i skiffer påträffad vid nyodling vid Brännvinsbäcken, strax V om det nordligaste utredningsområdet. SHM 17277 är också ett lösfynd funnet i Morjärv men närmare upplysningar saknas.

Tidigare utredningar i Morjärvstrakten har utförts vid Ytterträsket 1994 av Norrbottens museum (Dnr 1180/94). Resultatet blev att RAÄ 172, boplatser utan synliga anläggningar utökades och RAÄ 495 (skärvstensförekomst) nyregistrerades. Ytterligare en utredning utfördes 1994, i höjd med Ytterträsket men på andra sidan E10 vid Kalix älv, inget av antikvariskt intresse framkom (Dnr 1167/94). En kartering utfördes 1997 i Västra Flakaträsk av RAÄ 283 med anledning av markberedningsskador (Dnr 1997/0269).

Syfte

Syftet med utredningen är att utreda förekomst av fasta fornlämningar och kulturlämningar inom områdena för den aktuella vägomläggningen. Fornlämningarnas status ska även fastställas.

Arbetsbeskrivning och metod

Utredningen utfördes enligt arbetsplanen i två moment. Det första innebar att de tre delområdena gick igenom och avsåktes okulärt, samt med hjälp av sond. Utifrån resultatet av det första momentet utfördes även moment två, vilket innebar att sökschakt togs upp med maskin. Dessa togs upp inom vägalternativ A-Bs N del (se bilaga 2), i ett läge som topografiskt sett är bra ur fornlämningssynpunkt och med relativt kraftig markvegetation. Området hade dessutom nyligen avverkats, varför marken var täckt av ris, vilket försvårade den okulära avsökningen.

Dokumentationen bestod i digital fotografering och planritning av de upptagna sökschakten. Schakten mättes även in med GPS (Rikets nät, User grid, WGS 84).

Undersökningsresultat

Inga forn- eller kulturlämningar påträffades vid utredningen, varför det inte föreligger antikvariska hinder till det planerade arbetsföretaget.

De upptagna sökschakten mätte 2 x 10, respektive 2 x 14 m och innebar egentligen endast en avtorvning (fig 2). Då inga fynd, färgningar eller konstruktioner utöver den naturliga markytan kunde återfinnas lades torven tillbaka.

Fig 2. Sökschakt A, i N delen av vägalternativ A-B, foto från N.
© Nbm acc nr 2005:206:4

Slutsatser

Resultatet av denna utredning visar att det inte återfinns forn- eller kulturlämningar inom utredningsområdet. Det kan förklaras av att terrängen utgörs av mindre höjder av stenig och blockig morän, vilka omges av mindre myrstråk. Vid tiden för när området var havsanknutet har detta inte varit tilltalande för bosättning. Det är på något högre höjder över havet som fornlämningar återfinns i anslutning till utredningsområdet.

Norrbotens museum
Luleå 2005-07-07

Åsa Lindgren
Arkeolog

Referenser

Arkeologi i Norrbotten. En forskningsöversikt. Länsstyrelsen i Norrbottens län. Rapportserie Nr 14/1998.

Baksidetext, Gula kartan, Morjärv 25M:82

Burman, Ann-Christin. 1994. *Rapport Arkeologisk utredning, Yttermorjärv 12:1, Töre sn, Kalix kn, Västerbotten.* Norrbottens museum Dnr 1167/94

Burman, Ann-Christin 1994. *Rapport Arkeologisk utredning, Raä 172, Morjärv 8:15, 9:32, Töre sn, Kalix kn, Västerbotten.* Norrbottens museum Dnr 1180/94

Skålberg, Pia. 1997. *Rapport Arkeologisk kartering samt nyfynd av fornlämning Raä 283, Småsel 2:1, Töre sn, Kalix kn, Västerbotten.* Norrbottens museum Dnr 1997/0269

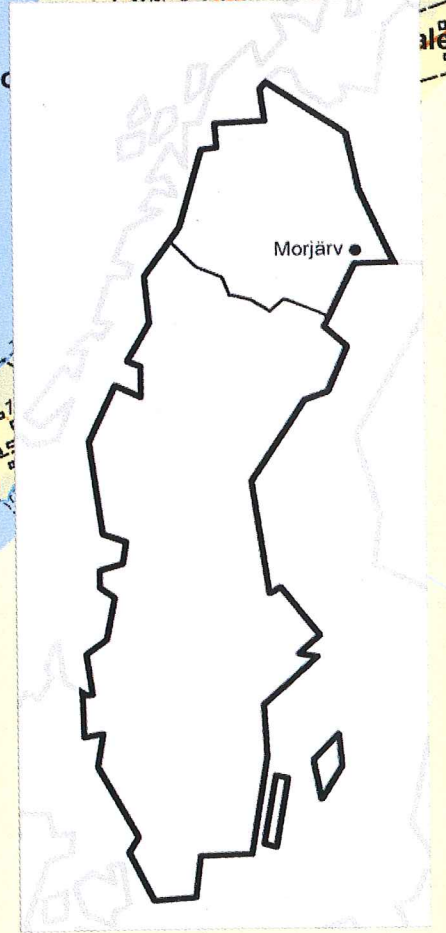
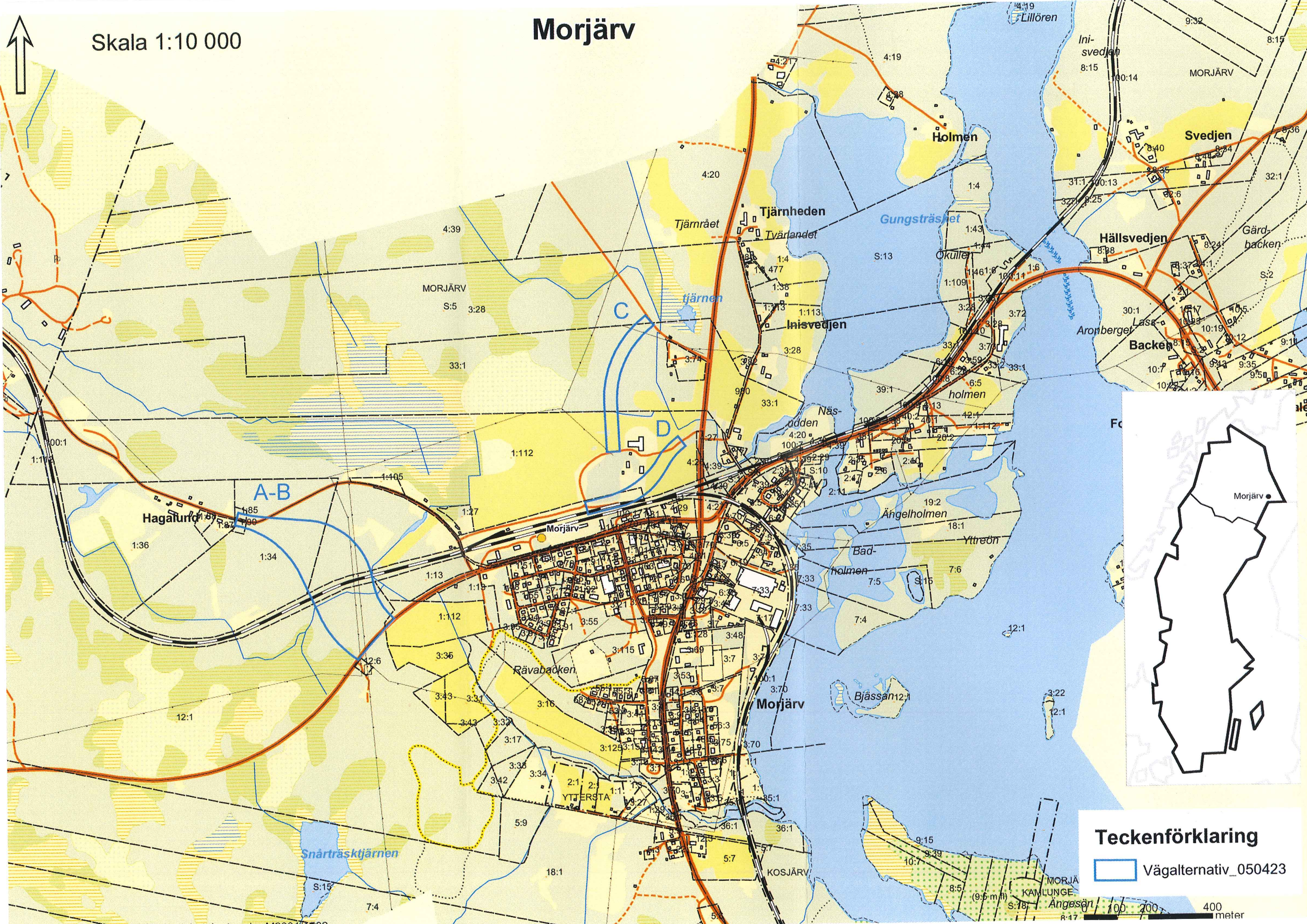
Bilagor

1. Översiktskarta
2. Planritning, sökschakt
3. Fotolista

Skala 1:10 000

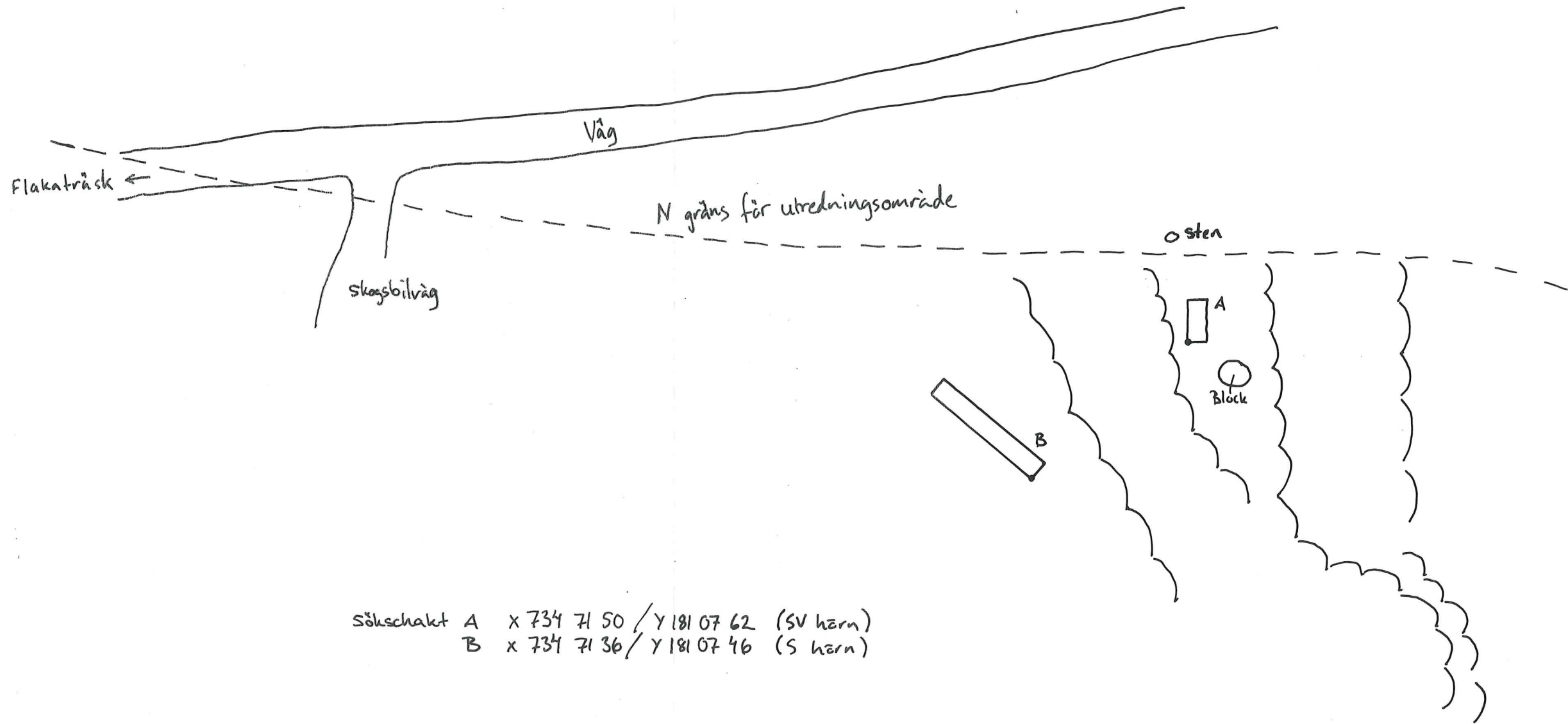
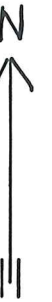
Morjärv

Teckenförklaring

 Vägalternativ_050423

Sökschakt A x 734 71 50 / y 181 07 62 (SV hörn)
B x 734 71 36 / y 181 07 46 (S hörn)

0 10 20 m

Norrbottens museum	OBJEKT Morjärv bangård och tillfartsvägar, väg 765 Vägalternativ A-B	
	COORDINATER x 734 71 50 y 181 07 62	RAÄ-NR -
BOX 266 971 08 LULEÅ	SOCKEN Tåre	LANDSKAP Vb
	FASTIGHET Morjärv 33:1	SKALA 1:500
TEL 0920 - 22 03 55	RAPPORTDNR 345 - 2005	RITN.NR 1
FAX 0920 - 679 66	UPPRÄTTAD ÅR 2005 SIGN 08	INVENTARIENR

Fotolista

Acc nr: 2005:206:1-7

Arkeologisk utredning Morjärv, Kalix kn, Vägalternativ A-B

Foto: Å. Lindgren och O. Östlund, Nbm

Nr	Objekt	Taget från	Fotograf
1	Vy i S delen av vägalternativ A-B	S	ÅLn
2	Vy i S delen av vägalternativ A-B	SSV	ÅLn
3	Vy i S delen av vägalternativ A-B	Ö	ÅLn
4	Utredningsgrävning i NV delen av vägalternativ A-B, sökschakt A	N	OÖd
5	Utredningsgrävning i NV delen av vägalternativ A-B, sökschakt A	N	OÖd
6	Utredningsgrävning i NV delen av vägalternativ A-B. Igenläggning av sökschakt B. På bilden ses arkeolog Anna Jakobsson, Nbm.	NÖ	OÖd
7	Utredningsgrävning i NV delen av vägalternativ A-B. Igenläggning av schakt B. På bilden ses arkeolog Anna Jakobsson, Nbm och markägaren.	SÖ	OÖd